

NICETAS

ul. Szawska 17a
21-500 Biała Podlaska
tel. 841 61 52
regionaln@cmbr.org.pl

INFORMATOR SANKTUARIUM UNITÓW PODLASKICH

Adres: Nicetas, Kostomłoty 15, 21-509 Kodeń, tel./fax: (083) 375 52 27
www.kostomloty.prv.pl e-mail: Parafia_Unicka_Kostomloty@siedlce.opoka.org.pl

Rachunek bankowy: Parafia Unicka w Kostomłotach

Bank: PKO BP Biała Podlaska Nr: 66 1020 1260 0000 0702 0042 8672
www.pawlowstary.prv.pl

W teczce starych dokumentów parafii unickiej Pawłów Stary, znajdującej się w archiwum Kurii Biskupiej w Siedlcach, jest tekst mówiący, że po zbudowaniu w 1930 roku obecnej cerkwi w Pawłowie Starym „znalazł się w niej stary obraz św. Mikołaja powszechnie i bardzo czczony przez okoliczną ludność”, „starożytny”, „do którego ludność katolicka obu obrządków ma duże przywiązanie”, „cudowny”, „miraculosa imago”, „przedstawia wielką wartość artystyczną”. Jest wykonany na płótnie w stylu cerkiewnym, przypuszczalnie pochodzi z pierwszej poł. XIX wieku.

TROPARION, ton 4.

Przez prawdziwość swych czynów,* ojciec i arcybiskup Mikołaju,* stałeś się regułą wiary dla swych owczarni,* wzorem cichości, nauczycielem wstrzeźliwości,* dlatego przez swą pokorę doszedłeś do wywyższenia,* przez ubóstwo do bogactwa.* Proś Chrystusa Boga o zbawienie dusz naszych.

Msze święte w obrządku unickim w Pawłowie Starym są odprawiane tylko od czasu do czasu. Najbliższy termin to 26.12.2006 godz. 14.00, następny 21.01.2007 godz. 14.00 z okazji błogosławionych Męczenników Unickich z Pratulina.

Mili Przyjaciele i sympatycy Unitów Podlaskich z Kostomłot i Pawłowa Starego!

Na radosne Święta Bożonarodzeniowe składamy sobie nawzajem wiele ciepłych życzeń, przekazujemy pozdrowienia, ściskamy się serdecznie. Do tego kielicha gestów życzliwości dolewam i ja czerwonego wina przyjaźni, wdzięczności za uczynione dobro, modlitwy Psalter: 20 (19) za Was do Nowonarodzonego. Szczęść wszystkim, Boże!

o. Roman [Piętko], proboszcz z Kostomłot

Boże Narodzenie i Objawienie Pańskie w Kościołach Wschodnich.

Kościoły Wschodnie, zarówno katolickie jak i prawosławne, które trzymają się kalendarza juliańskiego, obchodzą uroczystość BN dnia 7 stycznia, który jest dla nich 25-tym dniem grudnia. Różnica między kalendarzami wynosi 13 dni.

Uroczystość Bożego Narodzenia w obrządku bizantyjskim należy do dwunastu wielkich świąt liturgicznych. Ale żadne z nich nie jest tak uroczyste obchodzone przez Kościół Wschodni jak Boże Narodzenie. Poprzedza je post sześciotygodniowy "post bożonarodzeniowy", który zaczyna się 15 listopada, tj. w pierwszy dzień po wspomnieniu św. Filipa apostoła, dlatego nieraz nazywa się "postem filipowym". Ma charakter pokutny jak wszystkie posty w obrządku bizantyjskim. W obrządku rzymskim zaś jest "czasem pobożnego i radosnego oczekiwania", nie ma więc aspektu pokutnego i jest czterotygodniowy. Od *Ofiarowania NMPanny w świątyni* (21 list.) w jutrzni uprzedza się uroczystość Bożego Narodzenia śpiewaniem pewnych tekstów bożonarodzeniowych. Także w niektóre dni mające wyższą klasę (30.11, 6.12) teksty treściwo związane z Bogarodzą, tzw. *theotokion* (bogorodczen), ukazują zbliżającą się uroczystość Bożego Narodzenia. Oto dwa z nich: *"Izajasz, wesel się, przyjmij Boże Słowo i prorokuj o Maryi Dziewicy, że jest Krzakiem Gorejącym nie ulegającym spaleni promieniami Bóstwa. Betlejemie, przystrój się pięknie; Edemie, otwórz wrota; mędrzy, spieszcie zobaczyć w żłobku. Zbawienie owinięte w pieluszki ukazane przez gwiazdę nad stajenką. Pana, Dawcę życia przynoszącego wyzwolenie dla naszego rodzaju"* (nieszpory 30 listopada). *"Stajenko, przystrój się pięknie, bo zbliża się Owieczka niosąca w swym tonie Chrystusa; żłobku, podejmij Tego, który od bezsensownego postępowania uwolnił nas ziemskich; pasterze, grając na fujarkach, bądźcie świadkami niebываłego wydarzenia; mędrzy z Persji, zbliżajcie się do Króla ze złotem, kadzidłem i mirrą, bo ukazał się Władca z Matki-Dziewicy. Skłoniła się przed Nim Matka jak służebnica i mówi Trzymanemu w objęciach: W jaki sposób ziarnkiem znalazłeś się we mnie i jak urosłeś we mnie, mój Boże i Zbawicielu"* (nieszpory 6 grudnia). A więc, stajenka, żłobek, pasterze, mędrzy, słowem: wszyscy i wszystko ma się przygotować na spotkanie Zbliżającego się. Nie ma motywu św. Jana Chrzciciela, prostowania dróg Panu, aniota Gabriela, który jest osnową adwentu w obrządku łacińskim.

W dwie niedziele przed uroczystością Kościół Wschodni wspomina świętych ST, którzy dostąpili zbawienia dzięki wierze w mającego się narodzić Zbawiciela. Pierwsza nazywa się *Niedziela Praojców* (wspomina się patriarchów od Adama do św. Józefa Oblubieńca i proroków od Samuela do św. Jana Chrzciciela), druga *Niedziela Ojców* (wystawia się patriarchów, z których w prostej linii narodził się obiecany Mesjasz), lub *Niedziela Genealogii Jezusa* (Mt 1, 1-25). Łk 13, 19-29). Bezpośrednie przygotowanie do święta zaczyna się 20 grudnia. Jest to pięć dni "przed-święta". Wszystkie zmienne teksty nabożeństw mówią o zbliżającym się historycznym wydarzeniu. Atmosfera świąteczna narasta.

Z czterdziestu dni postu ostatni jest dniem postu bardzo ścisłego, zwanym w obrządku łacińskim "wigilią", a w greckim - "kolada", soczelnik (spożywa się gotowaną soczewicę), "kanun".

Nie ma zwyczaju urządzania szopki z figurkami. Umieszcza się jedynie na widocznym miejscu duży obraz przedstawiający scenę narodzenia Pana Jezusa i odpowiednio się go dekoruje.

Wieczorem spożywa się wieczerzę wigilijną. Po modlitwie uczestnicy dzielą się prosforą, czyli chlebkiem z pszennej mąki upieczonym na drożdżach. Większą ilość takich buteczek przygotowuje się na niedzielę poprzedzającą BN. Po Liturgii św. kapłan je święci i ludzie zabierają ze sobą do domu. W obrządku łacińskim jest w zwyczaju opłatek. W nocy z 24 na 25 grudnia odprawia się tzw. całonocne czuwanie (wsienoczna) składające się z Wielkiej Kompletu i Jutrzni. Treścią jego jest częsty śpiew: "Christos raǰdajestsia, sławitie". I zaraz po tym następuje świąteczna Liturgia Eucharystii.

Drugi dzień BN obchodzony jest przez chrześcijan wschodnich jako święto maryjne. Zwane jest ono po grecku "synaksis", w języku starocerkiewno-słowiańskim Sobór Bogarodzicy, czyli świąteczne zgromadzenie się ludzi, by uczcić Bożą Rodzicielkę. Synjczycy określają to święto jako gratulacje składane Maryi. Jest to nawiązanie do zwyczaju składania przez krewnych i znajomych gratulacji matce nazajutrz po urodzeniu dziecka. Zwyczaj ten powszechny jest u ludów semickich na Bliskim Wschodzie. Obchody ku czci Matki Bożej w dzień po BN są najstarszym świętem maryjnym w całym chrześcijaństwie. W Bizancjum było ono już znane w V w. Kiedy w VIII wieku zaczęto je obchodzić również w Rzymie, przeniesiono je na dzień 1 stycznia. W liturgii rzymskiej znaczenie maryjne tego święta z czasem się zagubiło. Przywróciła je jednak posoborowa reforma liturgiczna, ustanawiając w pierwszy dzień Nowego Roku uroczystość Maryi Bożej Rodzicielki. Na Wschodzie drugie święto BN w ciągu wieków zachowało zawsze charakter obchodu ku czci MBożej.

W sobotę i w niedzielę po BN jeszcze raz powraca się do minionej uroczystości. Sobota ta ma własne czytania mówiące, że nowonarodzone Dziecię jest wypełnieniem prorocztw ST. Niedziela po BN zwana też *Niedziela Rodziców Boga* ukazuje nam św. Józefa Oblubieńca (w obrządku łacińskim 19 marca), króla Dawida i apostoła Jakuba „brata” Pańskiego.

I wreszcie 31 grudnia jest liturgiczne zakończenie - Oddanie - uroczystości.

1 stycznia obchodzimy pamiątkę nadania imienia Dzieciątku związanego z obrzezaniem i dzień św. Bazylego (Wasyla, Wasilija). Z okazji Nowego Roku cywilnego nie ma żadnych tekstów liturgicznych. Jedynie zaraz po Liturgii św. odprawia się *Molebien na Nowy Rok* (cywilny), w którym przeprasza się Boga za zło uczynione, czy dobro zaniedbane w starym roku, a dziękuje za dobro, prosi o pomoc i błogosławieństwo na rozpoczynający Nowy Rok. Kończy się wszystko odśpiewaniem "Ciebie Boga wysławiamy". Jest to tekst św. Ambrożego używany też w Kościele Wschodnim i przez unitów i przez prawosławnych.

A od 2 stycznia zaczyna się przygotowanie do Objawienia Pańskiego. Od tego dnia teksty nabożeństw mówią nam, że Chrystus zbliża się nad Jordan. I tak samo jak przed BN Sobota i Niedziela przed Objawieniem mają własne czytania Pisma św. Podobnie jak w wigilię BN 5 stycznia obowiązuje ścisły post. A w sam dzień 6 stycznia celebrowane jest chrzest Jezusa w Jordanie, gdy w Kanie Galilejskiej i pokłon oddany przez mędrców Nowonarodzonemu. Z tych trzech objawień się Jezusa światu, we wschodnim obrządku pierwsze miejsce otrzymało objawienie się bóstwa Jezusa podczas chrztu. W rzymskim zaś drugie pokłon mędrców.

Najbardziej charakterystycznym elementem tej uroczystości w obrządku greckim jest poświęcenie wody. Tego dnia po Liturgii św. wyrusza z cerkwi procesja z krzyżem, chorągwiami i śpiewem nad rzekę. Na prowizorycznym ołtarzu z lodu - stojącym koło przereźła wyciętego w kształcie krzyża na tafli zamrożonej rzeki kładzie się ewangelista z krzyż. Najpierw lektor czyta prorocтво Izajasza: "Kto pragnie, niech przyjdzie na wody... zacerpnijcie z radością ze źródeł zbawienia...". Potem fragment listu św. Pawła do Koryntian: "Ojcowie nasi wszyscy pod obłokiem byli i wszyscy przez morze przeszli... pili ze skały... skałą zaś był Chrystus". Następnie Ewangelię św. Marka o chrzcie Jezusa. I modlitwy "o uświęcenie wód tych mocą, działaniem i zstąpieniem Ducha Świętego". Głęboko brzmią formuły sakramentalne: "Wielki jesteś, Panie, i wspaniałe są dzieła Twoje, i żadne słowo nie zdoła wyśpiewać cudów Twoich"; "Ty więc, miłujący człowieka Królu, przyjdź i teraz zejśćiem Świętego Twojego Ducha uświęć tę wodę"; "Sam teraz, Panie, uświęć tę wodę Duchem Twoim Świętym"; "I daj wszystkim, którzy jej dotykają, piją, pocierają się nią - uświęcenie, zdrowie, oczyszczenie i błogosławieństwo". I wreszcie celebrians śpiewa troparion Chrztu Pańskiego, zanurzając krzyż w wodzie. Wszyscy wraz z kapłanem zwróceni są twarzą ku wschodowi. W chwili wypowiedzania słów: "Duch w postaci gołębic" chłopcy często wypuszczają białe gołębie. Potem wierni nabierają sobie wody w naczynia, piją, pocierają nią twarz i wracają do cerkwi z tryumfalnym śpiewem: "Z nami Bóg, zrozumiećcie poganie i ukórcie się, bo z nami jest Bóg". Jest też zwyczaj kąpania się w tym dniu w nowopoświęconej wodzie. Woda dziś poświęcona, zacerpnięta do stoików, butelek otaczana jest wielką czcią. Przez kilka lat nie ulega zmętnieniu. Nazywa się ją Hagiazma tj. Świętość. Kto nie może przyjmować Komunii św., pije tę Świętość, co powoduje zmniejszenie smutku wywołanego niemożnością pełnego uczestniczenia w Eucharystii.

Cały okres od BN do Objawienia nosi ludową nazwę "światki". Istnieje tradycja, by unikać w te dni niekoniecznych ciężkich prac. Gdy zapada zmrok zaczynają się "święte wieczory". Ludzie zbierają się w niektórych domach i kobiety przędą kądziel, w inne wieczory drą pierze a przy tym śpiewają, opowiadają różne historie. Mężczyźni wyplatają koszyki, wykonują różne małe ręczne prace, inni grają w karty. Pełno śpiewów, wesela, śmiechu, odprężenia.

W te wieczory, a szczególnie w wigilię i w pierwszy dzień Świąt BN, chłopcy i dziewczęta, poprzebieran i w tradycyjne stroje śmierci, diabła, Heroda, pasterzy, kozy i inne, chodzą po domach ze śpiewem kolęd polskich i ukraińskich.

Na wschodniej granicy Polski stykają się ze sobą dwa kręgi kulturowe i tu ma miejsce bezpośrednia konfrontacja trzech społeczności: polskiej, białoruskiej i ukraińskiej. Ich języków, obyczajów i praktyk religijnych. Charakterystyczne dla tych wzajemnych stosunków jest ciągle "odpychanie i przyciąganie". Jednym z przejawów tego przyciągania jest fenomen kolęd.

Przechodzenie z jednego języka na drugi znane jest nie tylko w rodzinach mieszanych. Wyborem języka rządzą reguły sytuacyjne: co, komu, kiedy, w jakim miejscu. Rozgranicza się sfery życia: w domu czy poza domem, wśród swoich czy obcych, życiowych czy niechętnych.

Dziedzictwo kolęd jest wciąż żywe w obu językach. Stanowi jedną z nici łączących społeczność polską i ukraińską z tradycją i ze sobą nawzajem.

Z Pawłowa Starego

Nasze tereny wschodnie Polski od wieków są świadkiem styku dwu kultur chrześcijańskich: greckiej i łacińskiej, kościelnej i cerkiewnej. Przez pierwsze tysiąc lat istnienia wiary chrześcijańskiej obie były ze sobą zjednoczone, tworzyły jeden Kościół Chrystusowy. Temu „związkowi miłości” przewodniczył św. Piotr w swoich następcach, biskupach Rzymu, któremu Jezus tę posługę zlecił słowami: *tobie dam klucze, ty paś owce Moje, na tobie zbuduję Kościół, ty utwierdzaj braci swoich, cokolwiek zwiążesz na ziemi będzie związane w niebie*. Po tysiącu latach grzech zawiniony po obu stronach zniszczył ten „związek miłości”. Po wielu znowu latach pod tchnieniem Ducha Świętego udało się, niestety tylko częściowo, odbudować tę jedność chrześcijańskiego Wschodu z chrześcijańskim Zachodem i to na naszych tu terenach w sąsiednim Brześciu, który wtedy nazywał się Litewskim i to zjednoczenie historia nazwała „brzeskim”, unia brzeska. Ale potem przyszły nieszczerne rozbiory Polski, i diabłu, który też działa przez ludzi, nie podobało się to braterstwo, ta jedność chrześcijan mimo bohaterskiego oporu unitów podlaskich z Pratulina, Drelowa, naszych przodków, ta jedność została zniszczona. Po pierwszej wojnie światowej znowu ożyły dążenia ku jedności i na ruinach, jakie pozostawiła wojna, zorganizowano tę tu w Pawłowie Starym parafię greckokatolicką i szereg innych, które starsi pamiętacie. I znowu diabeł zaczął swoją akcję przez komunistów i znowu ta jedność chrześcijan ucierpiała, rozsypało się wiele zjednoczonych parafii. Ale coś zostało, i teraz znowu w niepodległej Polsce wolni uszanujemy tę Resztę, tę małą trzódkę, przynajmniej jako znak burzliwej historii Kościoła Katolickiego na tych tu terenach. Są Kostomłoty i kwitną... I, bracia i siostry, powstaje jak feniks z popiołu przesympatyczna cerkiewka w Pawłowie Starym, i to dzięki Ojcu naszemu, obecnemu w tym starym obrazie, świętemu Mikołajowi. Znajdował się w cerkwi unickiej, która stała na tym placu i „spłonęła przed stu laty” (jest to tekst z 1931 roku), postawiono nową, tę właśnie. Obraz ten jest jedynym w tej cerkwi przedmiotem pochodzącym ze starej cerkwi unickiej.

Cerkiewka z obrazem św. Mikołaja w Pawłowie Starym wzniesiona kosztem J. E. Ks. Bpa Henryka Przeździeckiego, wykończona 20 kwietnia 1930 roku i w tym dniu odprawione zostało pierwsze nabożeństwo unickiego obrządku przez ks. Euzebiusza Bondarenkę. Tak ks. prałat Ludwik Kalicki, proboszcz janowski parafii łacińskiego obrządku, napisał 3 maja 1930 roku na pocztówce, która jest w archiwum Kurii w Siedlcach.

Bracia, siostry, ufam, że św. nasz cudotwórco Ojciec z Pawłowa nie będzie opuszczony, będziemy Go odwiedzać, bo choć na święta trzeba tatę, dziadka na wsi odwiedzić, posprzątać mu dom, ugotować coś smacznego, a jemu będzie miło z naszej troskliwości, i coś z renty wnuczkom uszczknie, a wiemy, że ten z Pawłowa tata, dziadek rozdaje podarki. Tylko często go odwiedzajmy, opowiadajmy mu swoje radości i biedy, a pomoże nam w tym ta książeczka, miejcie ją w każdej rodzinie, przy jej pomocy rozmawiajcie ze swoim Ojcem z Pawłowa Starego. Amen

(Fragmenty homilii wygłoszonej 3.12.2006 podczas Liturgii unickiej w Pawłowie Starym).

